

כמה שווים חיי עצור?

בועז סנג'רו

“גבר כבן 50 נמצא מת בתא המעצר”? אין לעבור על כך לסדר היום: צילום: אוליבייה פיטוסי

הו הסיפור המסתתר מאחורי הידיעה הקטנטונת בעיתון, שכותרתה “גבר כבן 50 נמצא מת בתא מעצר של תחנת המ-שטרה בקרית גת” (“הארץ” 21.8)? הבה נדלה כמה פרטים נוספים מהידיעה: האחד, שה-עצור היה “חשוד בתקיפת שוטרים ובאיומים”; השני ש”מהמשטרה נמסר, כי החשוד נעצר בביתו בשעות הצהריים. כשעה לאחר מכן, הגי-עה לתחנה עורכת דין מטעם הסנגוריה”; השלי-שי, ש”במשטרה סירבו להשיב לשאלות ‘הארץ’ האם הופנתה כלפי העצור אלימות בעת מעצ-רו”, והרביעי – ש”כשהגיעה הסנגורית לתחנת המשטרה, נאמר לה, כי העצור ‘שיכור מאוד’, אך היא ביקשה לדבר אתו בכל זאת, ואז התב-רר כי הוא מת”.

מכאן לפרשנות. אינני טוען שאני יודע עו-בדה נוספת כלשהי שלא מופיעה בידיעה. אך לאחר יותר משלושה עשורים של חקר המשפט הפלילי, עולות בדעתי כמה אפשרויות מאוד מטרידות. קיימת תופעה של אלימות מופר-זת של שוטרים כלפי אזרחים. התופעה ידועה כבר כמה עשורים. כך, למשל, היא נדונה בדו”ח משנת 1994 של הוועדה בנושא הטיפול המע-רכתי באלימות שוטרים, בראשות פרופ’ מר-דכי קרמניצר, שבו הופיעו המלצות כיצד לצ-מצם תופעה מכוערת זו.

מקריאת פסקי דין רבים, אני יכול להצ-ביע על תופעה של שוטרים המכים אזרחים בעת מעצורם, ומשתדלים לטשטש זאת באמ-צעות האשמתם בתקיפת שוטרים. לעתים נדי-רות האשמת השווא אפילו נחשפה בבית המ-שפט, למרות נטייתם הטבעית של השופטים להאמין לשוטרים ולא לאזרח/לעצור/לחשוד/לנאשם. אכן, אם אותו “גבר כבן 50” הוכה על ידי השוטרים ולאחר שגם לא קיבל טיפול

רפואי “נמצא מת בתא מעצר”, זהו מקרה חמור מאוד, המחייב חקירה אובייקטיבית ממצה על ידי “שופט חוקר סיבת מוות”. אין להסתפק בבדיקה פנימית של המשטרה.

ייתכן גם שהעצור לא הוכה, אך היה במ-צב גופני רע מאוד, ובכל זאת לא קיבל טיפול רפואי – הרי “כשהגיעה הסנגורית לתחנת המשטרה, נאמר לה, כי העצור ‘שיכור מאוד’, אך היא ביקשה לדבר אתו בכל זאת, ואז הת-ברר כי הוא מת”. רק כשעה קודם לכן נעצר בביתו. למשטרה סמכויות מרחיקות לכת, המ-חייבות אותה לזהירות רבה בהפעלתן. כשה-משטרה עוצרת אדם חי בביתו, וכעבור כש-עה הוא “נמצא מת בתא מעצר”, הדבר אומר דרשני ומחייב חקירה ממצה. מדוע לא שמרו כראוי על חייו של העצור, שהיו מופקדים בי-די המשטרה? אם כבר כשנעצר היה במצב רע – מדוע לא הובהל לבית החולים? ואם נע-צר במצב גופני טוב – מה גרם לכך שכעבור

כשעה איבד את חייו? מספר המעצרים בישראל גבוה מאוד, וח-רף ניסיונה של הכנסת לצמצמו בחקיקת חוק מעצרים משנת 1996, שבו הוגדרו עילות המ-עצר בצמצום, בכל זאת מספר המעצרים עולה משנה לשנה וכבר עבר את המספר האסטרו-נומי 60,000 (!). ברוב המקרים כלל לא מו-גש כתב אישום – דבר המלמד על כך שחלק גדול מהמעצרים מיותרים. אם המשטרה אי-ננה מייטיבה לשמור על בריאותם של העצו-רים ואפילו לא על חייהם, זוהי סיבה מצוינת נוספת לצמצום השימוש המופרז בכלי הדרס-טי של מעצר אזרחים. כך או אחרת, על היועץ המשפטי לממשלה לעשות שימוש בסמכותו ולהורות על חקירה ממצה של סיבת המוות. אין לעבור לסדר היום על כך ש”גבר כבן 50 נמצא מת בתא מעצר”.

פרופ’ סנג'רו מלמד במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן